

(ה) דיני בישול אחר בישול בדבר נוזל שלא נצטנן לגמרי

דבר נוזל שהתבשל והצטנן – מנהג אשכנזים

הנה ביארנו שדבר נוזלי, אפילו שהתבשל, אם הצטנן יש בו בישול אחר בישול להרבה פוסקים, ונתבאר לעיל מה הוא ההגדרה של דבר יבש ומה הוא ההגדרה של דבר נוזלי. והנה דבר נוזלי שהתבשל והצטנן, ואין יד סולדת בו, אבל לא לגמרי הצטנן, ונשאר קצת חם, יש בזה מחלוקת גדולה בין המחבר לרמ"א, האם מותר לחממו ליד סולדת בו, הרמ"א מתיר לחממו והמחבר אוסר, ונהגו בני אשכנז להקל כשיטת הרמ"א, ובני ספרד מחמירים כשיטת המחבר. וראוי לברר מה הוא הגדר שנקרא עוד קצת חם, שמותר לפי בני אשכנז. ומבואר בפוסקים, שכאשר נקרא פושר, ונאכל כמו שהוא מחמת חמימותו, כלומר דאם רוצה לאכלו חם, נחשב לרוב בני האדם למאכל חם שאין צריך לשוב ולחממו, מותר לפי הרמ"א לחממו ליד סולדת. ובמקום ספק אפשר להקל בזה, כיון שהרבה פוסקים סוברים שרק בנצטנן לגמרי אוסר הרמ"א. אבל אם לא נצטנן לגמרי מותר. ועוד טעם, כיון שלהלכה אנו פוסקים שמהתורה אין בישול אחר בישול אפילו בנוזלי ואפילו בנצטנן לגמרי, ורק חומרא דרבנן היא לכן יש להקל במקום ספק, וראוי להזהר לחמם את הנוזל באופן שאין איסור של שהיה או חזרה.

מנהג הספרדים

אבל הספרדים נוהגים כשיטת המחבר שיש בישול אחר בישול מהתורה בכל דבר נוזל, ומחמירים ביותר, שאם אין יד סולדת בו, כבר פקע ממנו שם בישול, ואסור לחזור ולחממו להיות יד סולדת בו, ואם מחממו להיות יד סולדת בו, עובר איסור תורה של בישול. וכיון שלפי שיטה זו הוא איסור תורה, לכן יש מחמירים גם בגדר של יד סולדת, שכבר כתבנו שהוא 40-45 מעלות, אבל יש מחמירים, שאם הוא פחות מ-79 מעלות כבר אין יד סולדת בו, ולעניין זה יש להחמיר שאם אינו 75 מעלות אסור לחממו. ועוד יש לך לדעת, שלפי מנהג הספרדים, אם העביר את הנוזל לכלי שני, כיון דינו כאינו מבושל, לכן אפילו הוא חם מאוד אסור לחממו להיות יד סולדת בו. ואם הוא שעת הדחק ורוצים לחמם אפשר להקל על ידי נכרי, כיון שבכל מקום שיש מחלוקת בין הפוסקים אפשר להקל על ידי גוי.

האם ראוי שבני אשכנז יחמירו בזה

וכתב המשנה ברורה שראוי שגם האשכנזים יחמירו לכתחלה כבני ספרד, שיש בישול אחר בישול בנוזל שאין יד סולדת בו, אבל למעשה כתב המנחת יצחק שאין נוהגין להחמיר בזה, וכן בשולחן ערוך הרב כתב שראה שכתוב שאין לבני אשכנז להחמיר בזה כבני ספרד.

ספרדי האוכל אצל שכנזי

וספרדי האוכל אצל אשכנזי אין לו לחשוש שהאשכנזי חימם על פי קולת הרמ"א, כיון שלאשכנזי הוא מותר אין בזה חשש גם לספרדי. אבל אסור לספרדי לומר לאשכנזי שיחמם לו כן, וגם יש לימנע שאשכנזי יעשה מדעת עצמו עבור הספרדי, אבל בעבר ועשה (אף בציווי הספרדי) לא נאסר באכילה לספרדי, ובפרט בהיה שוגג או אומר מותר.

הצטנן לגמרי וחזר והתחמם קצת

דבר נוזל שהצטנן לגמרי, וחזר והתחמם קצת באופן המותר בשבת, שלא היה יד סולדת בו, מכל מקום אסור לחמם עכשיו ליד סולדת אפילו לפי הרמ"א. והטעם בזה, שכיון שהצטנן לגמרי, בטל הבישול הראשון לגמרי, ועכשיו שנעשה קצת חם ואין יד סולדת בו אינו כמבושל, ואם מביאו למצב של יד סולדת בו, הרי הוא מבשלו בשבת, כך כתב רבי עקיבא אייגר. ולפי זה, דבר נוזלי שהצטנן לגמרי מערב שבת, אפילו אם לפני שבת חומם קצת ולא נעשה יד סולדת בו, גם לרמ"א אסור לחממו בשבת ליד סולדת בו, שכיון שהצטנן כבר בטל לגמרי שם בישול ממנו, ועד שלא יהיה יד סולדת בו אינו כמבושל, לכן אפילו אם מערב שבת התחמם קצת, אסור לחממו בשבת ליד סולדת.

לפי זה יש להזהר מאוד, שאם בישל ביום חמשי מרק לשבת והצטנן לגמרי, ומניחו על הפלטה בערב שבת, ולא הספיק להיות יד סולדת בו לפני השקיעה, אם יוסיף עליו סמיכה לאחר השקיעה ויביאו ליד סולדת יעבור איסור בישול. אבל יש אומרים, שכיון שאיסור בישול לרמ"א כשהצטנן לגמרי הוא רק חומרא, דמעיקר הדין אין בישול כלל אחר בישול, גם נוזל. לפי זה יש אומרים שלא החמירו אלא אם בשבת הצטנן, ולא אם הצטנן מערב שבת. ולפי זה, אם מחמם דבר נוזלי מלפני שבת, אפילו אין יד סולדת בו, מותר לחממו ליד סולדת בשבת. וכדי להנצל מכל חשש איסור, נהגו ישראל להרתיע את כל המאכלים שמניחים על הפלטה, שיהיו רותחים ממש מלפני שבת, וישארו על הפלטה כך, כדי שלא יבוא לשום חשש איסור בישול.